

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВОТА ПРЕД СИГУРНОСТТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ В КОНТЕКСТА НА СЪТРУДНИЧЕСТВОТО С РУСКАТА ФЕДЕРАЦИЯ И РЕПУБЛИКА ТУРЦИЯ И ДИНАМИЧНАТА ГЕОПОЛИТИЧЕСКА РЕАЛНОСТ

Екатерина Петрова

Университет по библиотекознание и информационни технологии

Резюме: Настоящият доклад разглежда предизвикателствата пред сигурността на Република България в контекста на политическата реалност в страната, международното ѝ сътрудничество с Руската федерация, с Република Турция и с други международни политически субекти.

Основната цел: назоваване на предизвикателствата пред сигурността, се постига чрез анализ и прогноза на динамичните политически фактори, съществуващи в Република България и на международната политическа сцена.

Докладът съдържа очаквани резултати от конкретно предприетите политически решения с цел обезпечаване на сигурността във всички аспекти за конкретните времеви периоди.

Ключови думи: национална сигурност, международно сътрудничество, политически фактори, политически субекти.

Въведение

Реалността, която съществува във всички аспекти на национално и международно равнище, дава достоверен отговор, че предизвикателствата пред сигурността, в това число и пред сигурността на Република България, са с разнороден произход, като реално имат предвидим и непредвидим произход. Тези предизвикателства се отразяват върху следните направления: защита на държавността, наблюдение, разкриване, противодействие, предотвратяване и пресичане на замислени, подготвени или осъществени посегателства, насочени срещу националните интереси. Други предизвикателства са по отношение на независимостта и суверенитета на страната, териториалната цялост и единството на нацията. Съществени за сигурността са и предизвикателствата, които се отразяват на основните права и свободи на гражданите, демократичното функциониране на държавата, гражданските институции и установения в страната конституционен ред. Ето защо сложното проявление на предизвикателствата налага институциите и

длъжностните лица, ангажирани с обезпечаването на сигурността, т.е. с недопускане на предизвикателствата и/или минимизиране на техния ефект, да извършат анализ по отношение на проявата им във времето, тяхната сила и пространствено разпространение. Този анализ е задължителен, за да се постигнат оперативните и стратегическите цели за обезпечаване на сигурността на държавата¹.

Методология на изследването

Изследването в доклада е на базата на данни от статистиката, данни от съществуващи документи и тези, придобити от анализи, засягащи политическите решения в Република България, Руската федерация и Република Турция. Докладът прави изводи и хипотези за бъдещи събития на базата на цитираните данни за политическите събития, като доказва, че политическата парадигма е актуална за конкретния период от време.

➤ Информация за икономическата и политическата реалност

1. Предизвикателства за сигурността на Република България

- гражданските протести, открито демонстрирани от 9.07.2020 г. до 11.05.2021 г.;
- демографската катастрофа;
- концесионните договори;
- доходите на гражданите в Република България;
- политическата, икономическата и военната реалност в Черноморския регион;
- наличието на американски военни бази в Република България, които имат специален правен статут;
- участието на страната в международни и политически инициативи;
- липсата на всеобща военна служба, т.нар. наборна армия, в Република България от 31.12.2007 г.;
- пандемията от COVID-19;
- съмненията за корупционни практики;
- липсата на действащо постоянно правителство в страната от месец май 2021 г.;
- опасността от липсата на актуализация на държавния бюджет за 2021 г. и липсата на постоянно действащ парламент;
- опасността от емигрантска криза в резултат на политическите събития в Афганистан и други конфликтни региони на международната политическа сцена.

Докладът ползва за доказателство следните данни, получени от институциите: брой и доход на гражданите, които са показателни за съществуващата демографска катастрофа в страната и социално-икономическия статут на гражданите.

Таблица 1. Демографско-икономически данни

Брой граждани – съгл. НСИ	Минимална работна заплата – съгл. ПМС	Среден осигурителен доход – съгл. НСИ
2016 г. (7 101 859 граждани)	2016 г. (420,00 лв.)	2016 г. (770,07 лв.)
2017 г. (7 050 034 граждани)	2017 г. (460,00 лв.)	2017 г. (821,51 лв.)
2018 г. (7 000 039 граждани)	2018 г. (510,00 лв.)	2018 г. (889,90 лв.)
2019 г. (6 951 482 граждани)	2019 г. (560,00 лв.)	2019 г. (986,52 лв.)
2020 г. (6 916 548 граждани)	2020 (650,00 лв.)	2016 г. (1069,50 лв.)

Данни за участие на Република България в проекта „Три морета“

Инициативата „Три морета“ е политико-икономически проект, в който участват 12 държави от Централна и Източна Европа. Историческите характеристики на проекта, настоящата му политическа реализация и очакваните икономическо-политически и военни последици са основание той да се тълкува разнопосочно в политическите среди в Република България:

- На срещата в гр. София на 8 и 9 юни 2021 г. са формулирани следните икономически насоки – изграждане на стратегическа връзка между коридора „Север – Юг“ и коридор VIII, свързващ нашите пристанища на Черно море с Адриатическото крайбрежие на Албания, за да се осигури връзка с пристанищата на Егейско море (което засяга България). Да се разшири газохранилището в Чирен, да се възстанови пътят Русе – Варна, да се прокара тунел под прохода Петрохан, да се построи магистрала Бургас – Варна. За финансиране на проекта България ще използва инструментите на ЕС, както и ресурси от Инвестиционния фонд на инициативата. Други направления на проекта са: промени в транспорта, енергетиката и цифровите комуникации, внедряване на нови технологии и участия във

взаимни научни и образователни изследвания. Тези направления са застъпени от Полша и Хърватия.

- В проекта „Три морета“ няма осигурено и гарантирано финансиране на икономическите инициативи като стойности и в конкретен времеви период.
- Създаването на икономическите и социалните инициативи по същество от 12 страни, членуващи в ЕС, има характера на „съюз в съюза“.
- Геополитическа и военна насоченост на проекта: опасенията са проектът да не съществува, за да има военна и геополитическа „кохезия“ между военния потенциал на страните, участващи в проекта, като страните поемат част от задачите, изпълнявани от военните контингенти на САЩ в Германия и Афганистан, както и постигането на координация между страните участнички при евентуални военни действия срещу Руската федерация.²

Сътрудничеството между Република България и Република Северна Македония

Българското препъване на РСМ (Република Северна Македония) за членство в ЕС ще доведе до засилване на ролята на Сърбия в южната част на региона ни. Тази роля на Сърбия се обяснява с реализирането на инициативата „Малък Шенген“ между РСМ, Албания и Сърбия от 2019 г., която сега се нарича Open Balkan. Конкретната политическа инициатива от своя страна е предпоставка РСМ и Албания да се отдалечат политически от ЕС, но и ограничава политическите инициативи на Република България в РСМ³.

Политически визити в Република Турция на български политици и политическо обръщение на президента на Република Турция на партиен форум в Република България

Политически факт е, че на партийна конференция на политическата партия ДПС (Движение за права и свободи) изявление направи президентът на Република Турция, и то в период, в който ще се проведат парламентарни избори в Република България. Другите политически действия са посещения в Република Турция и осъществени срещи с г-н Реджеп Ердоган, отново в предизборен период за Република България, на ръководителя на ПП ГЕРБ г-н Бойко Борисов и ръководителя на ДПС г-н Мустафа Карадайъ⁴.

➤ **Информация за политиките на Република Турция**
Стратегически документи, определящи развитието на Република Турция в политико-икономически и военен аспект

- „Визия 2023“ – Република Турция е член на организацията Г-20, като до 2023 г. държавата трябва да заеме 10-о място по ранг в нея.
- „Визия 2053“ – през 2053 г. Турция ще отбележи 600 г. от превземането на Истанбул, като до 2053 г. трябва да има „Обединени турски държави“.
- „Визия 2071“ – в исторически смисъл Турция ще отбележи годишнина от победата над византийския император, като политическата цел е Турция през 2071 г. да стане 4-та държава, която определя световния ред.
- Доктрината „Синя родина“ – съгласно нея Турция увеличи периметъра си в района, определен от Средиземно море, Черно море и Егейско море, от който може да черпи права: добив на нефт и природен газ⁵.

Инфраструктурни проекти в Република Турция

- Република Турция ще изгради три АЕЦ: първата АЕЦ, „Аккую“, се строи от „Росатом“ – 100% собственост на Руската федерация; втората АЕЦ ще се строи от френско-японски консорциум на стойност 22 – 25 млрд. долара; третата АЕЦ ще се строи от Китай, като няма официални данни за финансовата стойност, но е договорена при участие на Турция в заседание на организацията БРИКС в ЮАР през 2018 г.⁶
- Канал „Истанбул“: нов канал с дължина 45 км между Черно и Мраморно море. Чрез този проект Турция заобикаля разпоредбите на конвенцията от Монтьо – международно споразумение от 1936 г., което ограничава преминаването и присъствието на военни кораби, които не са от черноморските държави. Друг факт е, че към проекта имат интерес Катар, Кувейт и Саудитска Арабия⁷.
- Проекти като магистралата Истанбул – Измир, новото летище в Истанбул, строежи на болници, джамии и други обекти от обществено значение.⁸
- Република Турция изгражда и ще изгражда военнопромишлен комплекс, съответстващ на стремежите ѝ⁹.

Характеристика на политическата реалност в Република Турция

Политическата реалност в Република Турция се характеризира с президентска форма на управление от 2018 г. и стартирало политическо напрежение между управляващата коалиция и опозиционни представители и граждани, обвинени, че са взели участие в организирането на опита за преврат през месец юли 2016 г. В настоящия период и в близкото бъдеще политическите турбуленции ще се основават на съществуването на действащи и нови опозиционни партии. Такива са: Републиканската народна партия, най-голямата опозиционна партия в Турция. Демократичната партия на народите (ДПН), създадена през 2012 г., която на парламентарните изборите през 2015 г. получава 59 места. ДПН е част от партията на Европейските социалисти и е политическото представителство на кюрдите. Нейната идеология се изразява в защита на националните малцинства и е със социалистическа политическа ориентация. Властта в Турция предприе през пролетта на 2021 г. действия за нейното закриване, като това политическо решение е поредната предпоставка за ескалация на гражданските протести в страната. Партия на бъдещето: създадена от влиятелния в Турция бивш висш държавен ръководител г-н Ахмет Давутоглу през 2019 г.¹⁰ Партия на демокрацията и прогреса, регистрирана през месец юни 2020 г. от бившия министър на икономиката г-н Али Бабаджан. Факт е, че симпатии към тази партия изрази публично, но не е сред учредителите, и бившият президент на Република Турция г-н Абдулах Гюл. Ескалация на политическото напрежение се очаква през 2023 г., когато предстоят президентски избори.

➤ Информация за политиките на Руската федерация

Икономически показатели

Икономиката на Русия реализира най-висок ръст от 2000 г., като БВП има ръст 10,3% през второто тримесечие на 2021 г. Ръстът на БВП е в резултат на покачване на нивата на индустриалното производство, търговията и пътническите превози. Очакваният ръст на годишна база на БВП за 2021 г. спрямо 2020 г. е 4,6%¹¹.

Инфраструктурни и индустриални проекти

- „Газов химически комплекс в Уст Луга“. Този комплекс ще бъде един от най-големите комплекси за преработка на въгледороди в света. Собственик е „Газпром“.

- Амурски газопреработвателен завод. Собственик е „Газпром“. Заводът ще извлича хелий, етан и други въглеводороди, като ще ползва газопровода „Силата на Сибир“. Заводът ще бъде сред най-големите производители на хелий в света, до 60 млн. куб. м годишно. Финансирането се осигурява на принципа: 1/3 руски инвестиции, от „Газпром“, 1/3 китайски инвестиции и 1/3 европейски инвестиции от Chevron Philips, Linde, NIPIGAZ, Univision Technologies. Този завод ще бъде един от най-големите производители в света на основни полимери.
- „Арктик СПГ2“ в Ямало-Ненецкия автономен окръг. Заводът ще произвежда втечен газ, като чрез производствената мощ на комплекса през 2035 г. Русия ще заема трето място в света по продажба на втечен газ. Финансирането на строежа е смесено: руски инвестиции, японска компания и фирмата Total.
- Баимски миннообогатителен комбинат в Чукотка. Комбинатът ще преработва 70 млн. тона руда годишно и ще добива цветните метали злато, мед и молибден. Реално добивът на руда е от открит тип, като рудната зона на Баим се смята за най-богатата на запаси от мед и злато в света. Инвеститори в проекта са Казахстан и Русия, а в изпълнението участва и канадска компания.
- АЕЦ „Курск 2“. Новите енергийни блокове ще бъдат нова технология, като ще имат мощност 1255 MW, експлоатация – 60 г., и ще работят с 30% по-малко персонал. Собственост на „Росатом“.
- Корабостроителен комплекс „Звезда“. Инвеститори са руски компании, като корабостроителницата ще бъде най-голямата в Русия и ще произвежда кораби с голям тонаж, както и морско оборудване, което преди това не се произвеждаше поради липса на производствено оборудване.
- Развитие на ВПК (военнопромишления комплекс). Съгласно изказване на ген. С. Шойгу над 70% от въоръжението в руската армия е обновено във всички родове войски¹².

Политическо събитие

В периода 17 – 19 септември в Руската федерация ще се проведат парламентарни избори, като те ще покажат настроенята в обществото след реализираните политики в различни направления от екипа на новия министър-председател на Руската федерация, г-н Михаил Мишустин.

➤ **Съвместни проекти и различни позиции на Руската федерация и Република Турция**

Известни са основните направления на сътрудничество между Русия и Турция, като изграждането на първата АЕЦ в Турция „Аккую“ – 100% руска собственост. Покупката от Турция на руския зенитно-ракетен комплекс „Триумф“ (С-400) с голям и среден обseg на действие и предназначен за противоракетна отбрана. Друг съвместен проект е „Турски поток“ – международен газопровод, като чрез него Турция ще се снабдява с руски газ и продължението на потока през Република България е, за да достави руски газ в Сърбия. Характерно е, че между двете страни има поредица от разногласия по действащи казуси: Крим, Кипър, Либия, Сирия, Армения – Азербайджан. Факт е, че всяка от страните отстоява своите интереси в качеството си на значим политически субект. Друга политическа реалност е, че двете държави демонстрират политически различия с Европейския съюз, САЩ и НАТО, които се базират на различни исторически, икономически и военно-политически причини и имат реално текущо проявление и перспективи за такова и в бъдеще.

Заклучение

Политическата действителност доказва, че през XXI век човешкият фактор ще остане сред основните генератори на заплахи и рискове за сигурността, както и главен потърпевш от промените в средата на сигурност¹³. Друг извод е, че трябва да се разработят политики, за да се отговори на въпроса „Как да се реализират заложените цели?“ за обезпечаване на сигурност, при това с „най-малък разход на ресурси“, което да даде чувство на сигурност на мнозинството преки или косвени участници в самата дейност на съответната територия¹⁴.

За Република България, за да се отговори на цитирания въпрос, трябва да се разработят политики на национално равнище, с които да се решат съществуващите икономически, демографски и социални проблеми, както и такива, третиращи спазването на законодателството от институциите, прилагането на демократичните и правови разпоредби спрямо гражданите в страната (физически и/или юридически лица). Друг аспект, който пряко се отразява на предизвикателствата за сигурност, е провежданата външна политика от страна на длъжностните лица, ангажирани в съответните институции. Това са направлението по отношение на сътрудничеството със съседните на Република България държави, както и участието на страната във военно-политически и икономически съюзи. Друго съществено направление, която е фактор

за сигурността в държавата, е спазването на ратифицирани международни договори. Политическата реалност в Република България и по света доказва, че външната политика има характер на предизвикателство по отношение на нейната сигурност. За Република България такива са взаимоотношенията с Република Северна Македония (РСМ), т.е. неспазването от страна на РСМ на Договора за приятелство, добросъседство и сътрудничество между двете държави, подписан на 1.08.2017 г. Тези констатации от страна на Република България са причина РСМ да няма получена покана за членство в ЕС, както и загубата на историческа идентичност от страна на България и реанимирането на казуса с „ОМО Илинден“ между България и международни институции. Реална е опасността от катализиране на сепаратистки настроения в югозападната част на Република България. Другите направления са политиките на България по отношение на участия в международни икономически и военно-политически структури и инициативи. За гарантиране на националната сигурност страната трябва да провежда политики, които не застрашават нейната сигурност, не я въвличат във военен конфликт между отделни политически субекти и участва в политико-икономически инициативи, които ѝ гарантират текущ и стратегически положителен резултат, и/или участието в самите проекти е предпоставка за обезпечаване на сигурност. Република България не трябва да допуска намесата на чужда държава във вътрешната ѝ политика и/или при формирането на външната ѝ политика. Тази национално отговорна политика трябва да се реализира, за да се обезпечат с текущ и стратегически период суверенното съществуване на държавата, териториалната ѝ цялост и икономическият ѝ просперитет.

Бележки

¹ **Иванов, Г.** Analiz na shest dnevната arabo-izrelska voina. – V: *nacionalna-sigurnost.bg*, 2020, br. 4. <http://www.nacionalna-sigurnost.bg/> (15 avgust 2021).

[**Иванов, Г.** Анализ на шестдневната арабо-изрелска война. – В: *nacionalna-sigurnost.bg*, 2020, бр. 4. <http://www.nacionalna-sigurnost.bg/> (15 август 2021).]

² **Dobrev, Ch.** Initsiativata Tri moreta. – V: *duma.bg*, 20.07.2021. <http://www.duma.bg/> (15 avgust 2021).

[**Добрев, Ч.** Инициативата Три морета. – В: *duma.bg*, 20.07.2021. <http://www.duma.bg/> (15 август 2021).]

³ **Krastev, N.** Spetsialen analiz: Kakvo predstavliwa Srabskiyat sviat na Balkanite. – Vuv: *foreigninsider.com*, 10.08.2021. http://www.foreingninsider.com/2021/08/10/open_balkans/ (15 avgust 2021).

[**Кръстев, Н.** Специален анализ: Какво представлява Сръбският свят на Балканите. – Във: *foreigninsider.com*, 10.08.2021. http://www.foreingninsider.com/2021/08/10/open_balkans/ (15 август 2021).]

- ⁴ **Karadai** e v Turtsia. Vnezapna srešta na Borisov s Erdogan. – V: *mediapool.bg*, 3.06.2021 – 4.07.2021. <http://www.mediapool.bg/> (15 avgust 2021).
[Карадайъ е в Турция. Внезапна среща на Борисов с Ердоган. – В: *mediapool.bg*, 3.06.2021 – 04.07.2021. <http://www.mediapool.bg/> (15 август 2021).]
- ⁵ **Domov**, G. Operatsia Istoria. – V: *bgonair.bg*, 5.01.2021. <http://www.bgonair.bg/> (16 avgust 2021).
[Димов, Г. Операция История. – В: *bgonair.bg*, 5.01.2021. <http://www.bgonair.bg/> (16 август 2021).]
- ⁶ **Turtsia** ste stroi treata atomna tsentrala. – V: *mediapool.bg*, 19.06.2018. <http://www.mediapool.bg/> (16 avgust 2021).
[Турция ще строи трета атомна централа. – В: *mediapool.bg*, 19.06.2018 <http://www.mediapool.bg/> (16 август 2021).]
- ⁷ **Peicheva**, R. Turtsia planira da zavarshi do 6g. Kanal Istanbul. – V: *investor.bg*, 26.06.2021. <http://www.investor.bg/> (16 avgust 2021).
[Пейчева, Р. Турция планира да застрои до 6 г. канал Истанбул. – В: *investor.bg*, 26.06.2021. <http://www.investor.bg/> (16 август 2021).]
- ⁸ **Popov**, B. Turtsia svarzva Istanbul i Izmir s magistrala. – V: *investor.bg*, 2.08.2019. <http://www.investor.bg/> (15 avgust 2021).
[Попов, Б. Турция свързва Истанбул и Измир с магистрала. – В: *investor.bg*, 2.08.2019. <http://www.investor.bg/> (15 август 2021).]
- ⁹ **Turtsia** razviva voennata si industria. – V: *armymedia*, 11.08.2021. <http://www.armymedia.bg/> (15 avgust 2021).
[Турция развива военната си индустрия. – В: *armymedia*, 15.08.2021. <http://www.armymedia.bg/> (15 август 2021).]
- ¹⁰ **Nova** partia trygva v Turtsia. – V: *trudbg*, 9.03.2020. <http://www.trudbg/> (15 avgust 2021).
[Нова партия тръгва в Турция. – В: *trudbg*, 9.03.2020. <http://www.trudbg/> (15 август 2021).]
- ¹¹ **Ruskata** ikonomika s naj-visok rast ot 20 g. – V: *newsbg*, 16.08.2021. <http://www.news.bg/> (16 avgust 2021).
[Руската икономика с най-висок ръст от 20 г. – В: *newsbg*, 16.08.2021. <http://www.news.bg/> (16 август 2021).]
- ¹² **Stroezhite** na XXI vek. – V: *moneybg*, 6.06.2021. <http://www.money.bg/> (15 avgust 2021).
[Строежите на XXI век. – В: *moneybg*, 6.06.2021. <http://www.money.bg/> (15 август 2021).]
- ¹³ **Nedeva**, T. Identichnost i zaplahi za sigurnostta prez XXI vek. Rakovski national defence college. International scientific conference, 12 – 14 November 2019. <http://www.rndc.bg/>.
[Недева, Т. Identichnost i zaplahi prez XXI vek. – Vav: VA „G. S. Rakovski“. Mezhdunarodna nauchna konferentsia 12 – 14 noemvri 2019 g. <http://www.rndc.bg/>.]
- ¹⁴ **Michev**, St. Sigurnost i iliuZIA za sigurnost. – V: *Nacionalna sigurnost*, 2000, br. 4. <http://www.nacionalna-sigurnost.bg/> (13 avgust 2021).
[Мичев, Ст. Сигурност и илюзия за сигурност. – В: *Национална сигурност*, 2000, бр. 4. <http://www.nacionalna-sigurnost.bg/> (13 август 2021).]

За автора

Екатерина Петрова е докторант в катедра „Национална сигурност“ в УниБИТ. Професионалните и личните ѝ интереси са насочени към политическите процеси и събития на национално и международно равнище и по-точно към това кои са причините за политическите събития и какви са механизмите, за да ги управляваме.

За контакт с автора: ek_jpetrova@abv.bg

**THE SECURITY CHALLENGES OF THE REPUBLIC
OF BULGARIA IN THE CONTEXT OF COOPERATION
WITH THE RUSSIAN FEDERATION
AND THE REPUBLIC OF TURKEY IN THE DYNAMIC
GEOPOLITICAL REALITY**

Ekaterina Petrova

University of Library Studies and Information Technologies

Abstract: This paper addresses the security challenges of the Republic of Bulgaria in the context of political reality in the country and international cooperation with the Russian Federation, the Republic of Turkey and other international political actors.

The main goal: naming security challenges is achieved by analyzing and forecasting the dynamic political factors existing in the Republic of Bulgaria and on the international political stage.

The paper contains the expected results of the policy decisions specifically taken to ensure security in all aspects for the specific time periods.

Keywords: national security, international cooperation, political actors, political subjects.

About the author

Ekaterina Petrova, PhD student in the Department of National Security at University of Library Studies and Information Technologies. Her professional and personal interests overlap in part – political processes and events at national and international level, in particular, what are the causes of political events and what the mechanisms to manage them are.

To contact the author: ek_jpetrova@abv.bg